

Ewa BARAŃSKA

GEORGES BERNANOS DZISIAJ

W dniach 9-11 października 1995 roku odbyło się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim międzynarodowe sympozjum poświęcone wybitnemu francuskiemu pisarzowi katolickiemu Georgesowi Bernanosowi (1888-1948). Kolokwia takie, którym patronuje Association Internationale des Amis de George Bernanos, odbywają się dosyć regularnie. Ostatnie z nich miało miejsce we wrześniu 1992 w Hiszpanii w Palma de Mallorca. Tam właśnie padła propozycja, aby organizację kolejnego kolokwium powierzyć romanistkom dwóch uniwersytetów lubelskich: UMCS i KUL.

Uroczyste otwarcie kolokwium w Lublinie miało miejsce 9 października 1995 r. w auli KUL w obecności przedstawicieli władz obu uniwersytetów, przybyłych uczestników oraz profesorów i studentów KUL i UMCS. Uczestnicy kolokwium reprezentowali liczne kraje: Francję, Belgię, Hiszpanię, Polskę, Niemcy, Rumunię, Ukrainę, Norwegię, Kanadę i Brazylię. Byli wśród nich wybitni znawcy dzieł Bernanosa, autorzy cenionych monografii o pisarzu.

W drugim i trzecim dniu kolokwium obrady odbywały się w Bibliotece KUL-u, gdzie zorganizowano wystawę dzieł Bernanosa w różnych językach

oraz poświęconych mu prac krytycznych będących w posiadaniu Biblioteki.

W twórczości Bernanosa współistniały i przeplatały się dwa nurty: twórczość powieściowa i twórczość publicystyczno-polemiczna. Pierwszą reprezentują utwory: *Sous le soleil de Satan*, 1926 (wyd. pol. *Pod słońcem szatana*, 1928); *L'Imposture*, 1927 (wyd. pol. *Zakłamanie*, 1952); *La Joie*, 1929 (wyd. pol. *Radość*, 1953); *Un Crime*, 1935 (wyd. pol. *Zbrodnia*, 1959); *Le Journal d'un curé de campagne*, 1936 (wyd. pol. *Dziennik wiejskiego proboszcza*, 1937); *Nouvelle Histoire de Mouchette*, 1937); *Monsieur Ouine*, 1946 (wyd. pol. 1961); *Un Mauvais Rêve*, 1951).

Dzieła polemiczne Bernanosa, zrodzone z lęku o przyszłość chrześcijaństwa (któremu zagrażają według niego w dużej mierze sami chrześcijanie), z tragedii wojny domowej w Hiszpanii, a potem II wojny światowej to w kolejności: *Le Grande Peur des bien-pensants*, 1931, *Les Grands Cimetières sous la lune*, 1938, *Le Scandale de la vérité*, 1938, *Nous autres Français*, 1939, *Lettre aux Anglais*, 1946, *La France contre les robots*, 1947, *Le Chemin de la Croix-aux-Ames*, 1948.

Mówiąc o twórczości Bernanosa, należy jeszcze przypomnieć jego esej

Les Enfants humiliés, 1949, jego utwory poświęcone świętym: *Jeanne relapse et sainte*, 1934, *Saint Dominique*, 1939, oraz ostatni utwór Bernanosa, a zarazem jedyny jego utwór dramatyczny: *Les Dialogues des Carmélites*, 1949 (*Dialogi Karmelitanek*).

Komunikaty wygłoszone na kolokwium dotyczyły zarówno powieści Bernanosa, *Dialogów karmelitanek*, jak i jego utworów publicystycznych.

Temat kolokwium „Création et modernité dans l'oeuvre de Georges Bernanos” („Kreacja i nowoczesność w dziele Bernanosa”) był dostatecznie obszerny, by objąć różnorodną problematykę badawczą i pozwolić na zaprezentowanie różnorodnych podejść badawczych, jednocześnie jednak mobilizował do stałego uściślenia używanych pojęć. Tak więc słowo „création” oznaczało czasem po prostu twórczość literacką Bernanosa, czasem proces tworzenia dzieła, czasem zaś sam akt twórczy. Jeden z komunikatów zatytułowany był stwierdzeniem samego Bernanosa: „La création est un acte d'amour” („Tworzenie jest aktem miłości”). Jak bowiem pisał Bernanos, nie ma twórczości artystycznej nie będącej uczestnictwem w akcie miłości, przez który Bóg nas stwarza.

Wiele dyskusji wywołało też określenie „modernité”. Podkreślano więc często nowatorstwo formalne pisarza, zarówno w zakresie jego techniki powieściowej, jak i publicystycznej, wskazywano paradoks, że Bernanos uczestniczący w nowoczesności swej epoki oskarżał tę nowoczesność i wytaczał jej proces. Niektórzy rozumieli przez nowoczesność Bernanosa aktualność jego utworów dla współczesnego czytelnika. Padło też stwierdzenie, że w odniesieniu do Bernanosa nie powin-

no się mówić o nowoczesności, albowiem w centrum jego twórczości zawarta jest prawda, że Bóg stał się człowiekiem po to, aby człowiek mógł uczestniczyć w Jego boskości – a prawda ta jest wieczna.

Część komunikatów przedstawionych na kolokwium miało charakter porównawczy, zestawiający twórczość Bernanosa z twórczością innych pisarzy, najczęściej również katolickich. Porównywano więc postaci poszczególnych utworów (na przykład postać księdza), występujące w powieściach tematy i obrazy, porównywano utwory Bernanosa z dziełami H. Gougaud, J. Greena, M. de Unamuno i G. Huysmansa. Porównywana też była wizja człowieka u Bernanosa i N. Bierdiajewa.

Trudno w tak krótkim sprawozdaniu przedstawić całe bogactwo poruszonych w komunikatach oraz w trakcie dyskusji bernanosowskiej problematyki. Na pewno opublikowanie materiałów z kolokwium (być może w Lublinie) będzie bardzo cenne. Przewiduje się też kolejne międzynarodowe spotkanie, prawdopodobnie w Niemczech.

Dzieło Bernanosa nie jest zarezerwowane dla wąskiego grona specjalistów literaturoznawców. Poruszane przez pisarza problemy, takie jak ustawiczna walka dobra ze złem, zmaganie się z samotnością i rozpaczą (tym najstraszniejszym w oczach Bernanosa grzechem), potrzeba heroizmu i świętości – mają wymiar uniwersalny. W naszych zaś czasach, gdy zacierają się różnice pomiędzy dobrem a złem oraz prawdą a fałszem, pisarstwo Bernanosa, głęboko zakorzenione w wierze w Boga, jasność jego postawy, a także heroizm jego wyborów moralnych wydają się szczególnie potrzebne.